

Kiertotalouden uudet mallit tuovat tuloksia yrityksille

Linearisessa taloudessa neitseellisestä raaka-aineesta tuotettiin paljon halpaa tavaraa asiakasmasalle, joka käytti sitä hetken. Myymätön ylijäämä ja vähän käytetty tavara dumpattiin kaatopaikalle. Talous toimi kuin öljyttynä – kirjaimellisesti – ja johti luonnonvarojen ylikulutukseen, ilmastonmuutokseen ja luontokatoon. Suuri muutos on menossa.

Kiertotaloudessa materiaalit ja tavarat kiertävät niin, että neitseellisiä raaka-aineita tarvitaan vain vähän eikä jätettä synny. Asiakas saa enemmän arvoa vähemmästä ja tuotteiden ja materiaalien arvo säilyy. Systeemi hioutuu ekologisesti ja liiketaloudellisesti yhä tehokkaammaksi. Tuotannosta ja kulutuksesta tulee kestävä. Kiertotalouden mahdollistaa vähähiilinen energia, parempi energiatehokkuus ja energian säästö. Myös tuotantolaitosten ja muiden kohteiden ylijäämäenergia otetaan käyttöön yhä tarkemmin.

Yrityksiä kiertotalouteen vetää kolme trendiä. Ympäristötietoisuus näkyy niin sääntelyssä kuin sijoittajien ja kuluttajien toiminnassa. Asiakaslähtöisyys korvaa massatuotannon ja -myynnin, mikä parantaa resurssien käyttöä ja asiakassuhdetta. Digitaalisuus puolestaan mahdollistaa tehokkaan arvoketjujen hallinnan monimutkaisessa ympäristössä. Samalla lineaarisen talouden toimintamallien mukaan toimivien yritysten mahdollisuudet hiipuvat.

Liiketoimintamalli kuvaa, miten ja kenelle yritys tuottaa tarjoamaansa ja miten yritys saa tästä rahaa. Tuottava liiketoiminta ja ympäristönäkökulmat yhdistyvät kiertotalouden liiketoimintamalleissa, joita usein lasketaan olevan viisi; mallit vahvistavat toisiaan. Vaikka kiertotalouden mallit ovat lineaariseen talouteen verrattuna uusia, ne ovat tuttuja jo ajalta ennen ylikulutusta.

Uusiutuvuuden liiketoimintamalli perustuu siihen, että tuotteet tai palvelut suunnitellaan uusiutuvista materiaaleista ja kierrätettäviksi. Esimerkkejä on puurakennuksista vaatteisiin. Lyhyen aikaa käytössä olleen kierrätyspaperin taival jatkuu rakennuseristeissä vuosikymmeniä, ja kartonkipakkaus kierrätää jopa pari kymmentä kertaa. Paljon on kuitenkin tekemättä ja tulossa.

Tuotteen elinkaaren pidentämisen liiketoimintamallin ydin on tuotteiden kestävyys ja korjattavuus, jolloin yrityksen päätulos voi tulla palvelusta. Klassinen esimerkki ovat korjausompelimoit ja suutarit, ja oululainen Vaatelaastari pokkasi juuri muotialan kiertotalouspalkinnon. Esimerkiksi kodinkoneita koskevien uusien suunnitteluasetusten mukaan koneen pitää olla korjattavissa ja varaosia pitää saada. Välillä jo melkein kadonneita huoltopalveluita tarvitaan taas, onneksi!

Tuote palveluna -mallissa asiakas maksaa tuotteen käytöstä palvelun tarjoajalle, joka omistaa tuotteen. Tutuin esimerkki lienee taksi, uudempi Airbnb, ja isommassa mittakaavassa leasingautot ja -ra-

kennukset. Vuokrata voi taidetta tai juhlapukuja, ja palveluna voidaan tarjota vaikkapa valaistus. Palvelu voi myös korvata fyysisen tuotteen. Miksi myydä sahaa, kun asiakas tarvitsee sopivan mittaisen laudan?

Resurssitehokkuus ja kierrätys -mallissa yritys vähentää resurssien kulutusta suunnitelmallisesti. Rahaa säästyy heti. Teollisissa prosesseissa materiaalien ja energian kulutusta onkin tehostettu jo pitkään. Metallit voivat kierrätää loputtomasti, ja esimerkiksi alumiinin kierrätysaste on yli 95 prosenttia. Maatalouden sivuvirroista ja kierrätysakuista kehitetään esimerkiksi lannoitteita. Muovin ja tekstiilien kierrätys ja uusiokäyttö kehittyvät nopeasti.

Jakamislustoilla ylimääräisiä resursseja yhdistetään tarvitseville asiakkaille digitaalisissa kauppapaikoissa. Yritys voi saada tuottoa esimerkiksi käyttäjämaksuista, mainonnasta tai lisäpalveluista. Tori.fi -palvelua ovat useimmat käyttäneet, ja sähköpotkulautoihin olemme ainakin kompasselleet. Jakamislustat liittyvät läheisesti tuote palveluna -malliin, jossa niitä usein hyödynnetään. Kirjasto on sekä jakamislusta että tuote palveluna; sen tuotto tulee ihmisten hyvinvoinnin kasvusta.

Yritys siirtyy kiertotalouteen, kun se suunnittelee tuotteet asiakaslähtöisesti, kierrätetystä materiaalista ja kierrätettäväksi. Yritys voi valmistaa, vuokrata, huoltaa, korjata, kierrättää ja uudelleen valmistaa tuotteita. Se voi myydä sivuvirtojaan tai elinkaari palveluita ja ottaa tuotteita takaisin elinkaaren lopussa. Teknologiat ja data auttavat hiomaan prosesseja ja tekemään liiketoimintamalleista tuottavia. Myös yhteistyö toisten yritysten kanssa ja toisilta oppiminen kehittävät liiketoimintaa.

LIKE Liiketoimintaa kiertotaloudesta –hankkeessa BusinessOulussa rakennetaan kiertotalousklusteria, joka tukee yritysten siirtymistä kiertotalouteen. Osana toimintaa on auttaa yrityksiä löytämään sopivia kumppaneita ja vaikkapa kehittämisrahoitusta. Mukana on ollut jo kymmeniä yrityksiä. Hanketta rahoittaa Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus Euroopan aluekehitysrahastosta.

Aila Ryhänen
Kiertotalouden asiantuntija
LIKE liiketoimintaa kiertotaloudesta –hanke
BusinessOulu

